

מפעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרוייקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שעתיים ליבו הפזן | כולל שישי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמלצת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

יום א' י"ט אלול-שבת כ"ה אלול תשפ"ד

העלון מוקדש לעילוי נשמת: הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול שולמית זצ"ל ומרת הדרה בת שמוחה ע"ה ת.ג.צ.ב.ה

בבא בתרא פ"ט-צ"ה

שבוע פרשת נצבים-וילך

העלון מוקדש לעילוי נשמת: ר' אליהו בן חנה ז"ל ומרת אסתר בת מרים ע"ה ת.ג.צ.ב.ה

דף פ"ט ע"א

מנין שאין מוחקין במקום שגודשין, ואין גודשין במקום שמוחקין ת"ל איפה שלמה. ומנין שאם אמר הריני מוחק במקום שגודשין ולפחות לו מן הדמים, והריני גודש במקום שמוחקין ולהוסיף לו על הדמים, שאין שומעין לו, ת"ל איפה שלמה וצדק יהיה לך וכו'.

כללא דמילתא דילפינן דאין לשנות כלל ממנהג הנהוג באותו המקום במידות ומשקלות, דדבר זה יכול להביא לידי טעות ולידי רמאות, ולפעמים נמצא מטעה את הקונה שבאופן מדידה אחד יקבל יותר ובאופן השני פחות וכן כל כיו"ב. ולמדו הכל מהכתוב, דהקפיד אף על דברים שאין בהם חשש איסור אבל יכול להביא לידי הנ"ל. והיינו במקום שנהגו למדוד במדה דקה כמו לוג לא ימדוד בגסה כמו קב, ובמקום שנהגו למדוד בגסה לא ימדוד בדקה, מפני שלכל מדה יש מעט עודף ללוקח דא"א לצמצם, ובמדה אחת גסה אין לו רק עודף אחד, ולכן אפילו יתן לו מדות גסות פחות במספר שיחזיקו כשיעור הדקות המרובות הוי אונאה ללוקח מפני העודף, וממילא למדנו עצה טובה היא להמוכר שלא ימדוד דקות במקום הגסות מפני שיתוספו העודפים. וכן מקום שנהגו ליתן מדה בגודש אין לו ליתן בלא גודש, דהגודש נחשב שלישי, ואפילו אם ירצה ליתן לו שלש מחוקות בשביל שתיים גדושות אסור, ואף שאין הפסד להלוקח מ"מ חששו חז"ל שהרואה ידמה שמוכרין מחוקות ויכולים המוכרים לרמות אחר כך את הלוקחים. וממילא במקום שנהגו למחוק עצה טובה להמוכר שלא יגדוש, ואף במקום שמוכרים גדושה בג' דינרים וא"ל הקונה תן לי מחוקה בשני דינרים אסור להמוכר לעשות כן כדי שלא יטעו הרואים.

וכן מבואר לענין משקל, דהרי א"א לצמצם במשקל ולכן יש מקומות שנוהגין ליתן הכרעה, שהמאזנים שבה המאכל או המשקה או הסחורה יכריע להמשקל, ויש מקומות שאין נוהגין בהכרעה ששוקלין עין בעין ומוסיפין מעט בלא הכרעה ואמרו בסמוך דבמקום שנהגו להכריע צריך להכריע טפה, שהמשקל יעלה טפה למעלה נגד הסחורה, ודוקא במשקל לישראל לפחות אבל בפחות מזה א"צ הכרעה טפה [סמ"ע]. ובמקום ששוקלין עין בעין צריך להוסיף אחד ממאה בדבר לח ואחד מארבע מאות בדבר יבש מפני שהלח נדבק להכלי צריך הוספה יותר, וכ"ז למדו [לעיל פ"ה ע"ב] מדכתיב איפה שלמה וצדק והאי וצדק הוא למותר אלא דה"ק צדק משלך ותן לו להכרעה או להוספה:

יהיה לך מלמד שמעמידין אגרדמין למדות, ואין מעמידין אגרדמין לשערים וכו'.

חייבים ב"ד להעמיד ממונים שיהיו מחזרים על החנויות וכל מי שנמצא אתו מדה חסרה או משקל חסר או מאזנים מקולקלים רשאים להכותו ולקנסו, כשם שחייבים ב"ד להעמיד ממונה על המדות והמשקלות כמו כן חייבים להעמיד ממונים על המחירים שלא יעלו יותר מדאי, ולקמן יבואר כמה יכול אדם להרויח במקחו.

א"ל שמואל לקרנא, פוק תני להו: מעמידין אגרדמין למדות, ואין מעמידין אגרדמין לשערים. נפק דרש להו מעמידין אגרדמין בין למדות בין לשערים. א"ל מה שמך קרנא וכו'.

כתב הבן יהודע, פירש בערוך [ערך קרן] קרן של בשר יצא בעינו, ע"ש. ונראה הכונה הוא חתיכה קטנה דקה של לובן או אדום עשויה בתבנית קרן, ולא יצאה בשחור, דאז אין מזקת לראיית העין, כי אם רק עושה לו גנאי.

כולל ומכון ראש פינה:

הקנה שבפי המאזנים שהלשון קבוע באמצעותו שיערו שצריך להיות ארכו י"ב טפחים שאז הוא מכריע לכאן ולכאן בריוח ואורך החוטין שהכף תלוי בהן בשני ראשי הקנה י"ב טפחים. וכן על דרך זה נתנו חז"ל שיעור לכל סוג מאזנים. ואורך הקנה והחוטין לא נתנו חז"ל בהם שיעור דכיון שההכרעה קלה מאד אין קפידא בזה.

דף פ"ט ע"ב

אין עושין משקלות לא של בעין ולא של אבר, ולא של גיסטרון ולא של שאר מיני מתכות, אבל עושה הוא של צונמא ושל זכוכית.

אין עושין משקלות ממיני מתכות מפני שמעלין חלודה ומתחסרים במשך הזמן, אלא יעשו מסלע. ויש מי שאומר שמשקלות של כסף ושל זהב ושל דברים יבשים עושים משל מתכת אם ירצו, וכן נהגו. וחיוב גמור על כל חנוני כשיראה שמשקלו נפחת אף מעט ישברנה ויקח אחרת חדשה, ומשקולת קטנה ששוקלן בה כסף וזהב יש לחפותה בעור מפני שבשחיקה מועטת מביא היזק רב, ולא נהגו כן בזמנינו, ואפשר שמפני שהן חלקים מאד ואין נשחקות וגם מתוך חליקתן אין השומן נדבק בהם ובקל מתקנחין מהשומן ואין חשש שבקינוחן ישחקו מהמתכות ויחסר מהמשקל [תד"ה ולא]:

אין עושין המחק של דלעת מפני שהוא קל, ולא של מתכת מפני שהוא מכביד, אבל עושהו של זית ושל אגוז, של שקמה ושל אשכרוע וכו' אין עושין את המחק צדו אחד עב וצדו אחד קצר; לא ימחוק בבת אחת, שהמחוק בבת אחת רע למוכר ויפה ללוקח, ולא ימחוק מעט מעט, שרע ללוקח ויפה למוכר.

המחק שעושין למדות למחוק הגודש במקום שמוכרין בלי גודש אין עושין אותו מדלעת וכיוצא בו מפני שהוא קל ואין יכולין למחוק בו היטב ורע להמוכר, וגם אין עושין אותו משל מתכת מפני שהוא כבד ומוחק בחוזק ורע ללוקח, אלא עושין משל אגוז ושקמה ואשכרוע וכיוצא בהם מעצים שלנו. ואין עושין אותו מצד אחד עב ומצד אחד דק מפני שהדק נכנס בתוך התבואה ומוחק הרבה והעב אינו נכנס כל כך ואינו מוחק יפה ויכול לרמות בו שכשימכור ימחוק בצד הדק וכשיקנה ימחוק מצד העב, לפיכך יעשה או שניהם קצרים או שניהם עבים, ולא ימחוק מעט מעט מפני שהוא מפסיד ללוקח ולא ימחוק במהירות בבת אחת מפני שהוא מפחית להמוכר אלא ימחוק במתון בפעם אחת:

על כולן אמר רבן יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר, אוי לי אם לא אומר, אם אומר שמא ילמדו הרמאין, ואם לא אומר שמא יאמרו הרמאין אין תלמידי חכמים בקיאים במעשה ידינו.

ובזה יתורץ מה שיש להקשות מהכא אגמרא דשבת [ק"ה ע"א], דשם מובא דאמר לו רב לקרנא תיפוק קרנא בעיניה, אם כן נסמית עינו בגזירת רב, ומה הוסיף שמואל בגזירה השניה, והגם דיש לומר גזירה חדא היתה בעין ימין, וגזירה חדא בעין שמאל, מכל מקום אפשר לומר לפי הנ"ל שהוא היה קרן לבן או אדום, שלא יצא בשחור כדי לסמות ורק גנאי הוא לו, ניחא, דהוה ליה תרי קרני דגנאי יותר, ואע"ג דשמואל היה יודעו ששמו קרנא, אפילו הכי אמר ליה מה שמך להודיעו שהוא מקללו כפי השם שלו. ומה שגזר עליו בעינים כי שמואל נחשב עין של חכמים, והוא זלזל בו, שאמר היפך דבריו, לכך קללו בעין שלו:

ת"ר היה מבקש ממנו שלשה רבעי ליטרא, לא יאמר לו שקול לי שלשה רבעי ליטרא אחת אחת, אלא שוקל ליטרא ומניח רביע ליטרא עם הבשר.

כבר נתבאר לעיל שיש שני דרכים בשקילת המקח, ואם נהגו שם להכריע, לכל משקל נותנין הכרעה אחת, ולכן אם היה שוקל לו עשרה ליטרין אין יכול הלוקח לומר למוכר שקול לי כל ליטרא לבדה עם הכרעה אלא שוקל את כולן בבת אחת והכרע אחת לכולן, ואף שכבר אמרנו שהכרעה טפה, ואם כן אותה הכרעה למשא תהיה ממילא יותר מלמשא קל, ואם כן אין בזה לכאורה נפקא מינה, מ"מ יש יותר בהכרעות הרבה. ואין הלוקח יכול לטעון ולומר הלא היה ביכלתי לקנות ממך עשר פעמים בכל פעם ליטרא והיית נותן לי עשר הכרעות, מ"מ אין זה מן הצדק אם יעשה כן לקנות בעשר פעמים מה שצריך לפעם אחת. ואם היה שוקל לו ג' רבעי ליטרא, ומשקל כזה לא נמצא כמבואר לקמן, לא יאמר לו הלוקח שקול לי כל רביע ורביע בפ"ע או חצי ליטרא ואח"כ רביע, אלא ישקול לו ליטרא ויתן רביע ליטרא עם הסחורה. וי"א דזהו דוקא במקום שאין נוהגין בהכרעה, דבהכרעה יש בזה הפסד להמוכר שיצטרך ליתן הכרעה גם על הרביע היתירה. ולאם תשאל מה לא ישקול הג' רביעיות ביחד, שיניח על המשקל חצי ליטרא ורביע ליטרא, משום דחששו חכמים שמא יפיל המוכר את הרביע בערמה והלוקח לא ירגיש כיון שיש משקל על הכף:

ת"ר נפש מאזנים תלויה באויר ג' טפחים, וגבוהה מן הארץ שלשה טפחים, וקנה ומתנא שלה שנים עשר טפחים; ושל צמרים ושל זגגין וכו'.

המאזנים צריכין להיות מיושרות כל אחת לפי מה שהיא, כיצד, מוכרי נחשת וברזל ששוקלין חתיכות גדולות צריכין להיות גבוהין מן הארץ ג' טפחים והחוט למעלה שהמאזנים תלויים בו יהיה ארוך ג"כ ג' טפחים, כדי שיהיה האויר למטה סמוך לקרקע ולמעלה סמוך לגג ג' טפחים, שכשהמשקל גדול מכריע הרבה, ולכן כשיכריע למעלה או למטה צריך ג' טפחים אויר. ואורך

כתב הבן יהוידע דבזה פירשו הפסוק בשם הרב רבי יונה אשכנזי ז"ל נאם פשע לרשע בקרב לבי, אין פחד אלקים לנגד עיניו [תהלים ל"ו ב], פירוש, נאם, אם אומר, אז פשע לרשע שילמד לרמות, ואם לא אומר אלא אניח הדבר בקרב לבי, אז הרמאי יוסיף רשע, ולא יהיה פחד אלקים לנגד עיניו, כי יחשוב שאין החכמים מכירים ברמאות שלו, עד כאן דבריו ודברי פי חכם חן. ובזה פירשתי הבן יהוידע נכתוב בלבי צפנתי אמרתיך למען לא אחטא לך [תהלים קי"ט י"א], פירוש, צפנתי אמרתיך, הלכות כאלו, למען לא אחטא לך, שלא ילמדו מהם לרמות, ונמצא אני גורם החטא, ולכן אני צופן בלבי אמרתיך לפעמים אם יזמן דבר שממנו ילמדו רמאות:

אמרה ומהאי קרא אמרה כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם.

כתב הבן יהוידע, הקשה הגאון חיד"א ז"ל [דברים אהדים דף נ"ט] מהא דסנהדרין [ק"ט ע"א], דדרש רבי יוסי בצפורי האי דרשה דחתר בחשך בתים ואחתרין ההיא ליליא תלת מאה מחתרתא בצפורי על ידי ריח אפרסמון שהיו מריחין ויודעים היכן ממונם מונח, וקא מצערור לרבי יוסי על זאת, דאמרו ליה יהבת אורחי לגנבי, אמר להו מי הוה ידענא דגנבי אתון, ואמאי לא השיב להם מהאי קרא, וכמה דאסיק רבן יוחנן בן זכאי, והוה ליה למימר יש לי רב הוא רבן יוחנן בן זכאי דעמד בספק הזה ומסקנתו היתה שצריך לומר, ע"ש. וכתב הבן יהוידע ליישב דרבן יוחנן בן זכאי שאני שהיה דורש הלכות, ולהכי אסיק דשפיר מצי להגיד ההלכות כולם כמו שהם, ולא יחוש, אבל רבי יוסי אמר דבר זה למדרש הכתוב ולא ללמד הלכות הוא בא:

לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה, במדה זו מדידת קרקע, שלא ימדוד לאחד בימות החמה ולאחד בימות הגשמים; במשקל שלא יטמין משקלותיו במלח; במשורה שלא ירתיח.

אסור להטמין המשקלות במלח, שהמלח מקילו וימכור בו, מפני שטבע המלח להמשיך אליו ואין דבר בעולם שאין בו חללים דקים מלאים רוח והמלח ממשיך אליו ומקילו. וי"א להיפך, שהמלח מכביד את המשקל, וכשיקנה בו יהיה אונאה להמוכר, וכפירוש הראשון מפורש בירושלמי וכ"כ הרמב"ם [פ"ח מגניבה]. וכשמודד דבר לח לא יעשה בענין שתעלה הרתיחה ותתראה המדה כאילו היא מלאה ואפילו קטנה מאד שאין במקום הרתיחה כדי שוה פרוטה.

דף צ' ע"א

אמר שמואל אין מוסיפין על המדות יותר משתות, ולא על המטבע יתר משתות והמשתכר אל ישתכר יותר משתות.

המבואר בסוגיא הוא שבני המדינה שרצו להוסיף על המדות או על המשקלות לא יוסיפו יותר על שתות מכפי שהיה, שאם היה משל חמש מדות ועשאוה משש מדות הרשות בידם ויותר מששה לא יעשו, והטעם משום דמצינו ביהוקאל שהוסיפו שתות על הסלע ולא יותר, ועוד יש טעם בזה דע"פ רוב כשמוסיפין על המדה לא יודע להרחוקים עד איזה משך זמן, וכשיביאו תבואה יבואו לידי הפסד שימכרו במדה הגדולה בהמקח שצריכין למכור על מדה הקטנה, ועל שתות לא חששו כל כך משום דעכ"פ לא יהיה להם הפסד מהקרן מפני שמרויחין שתות כמו שיבואר להלן ואף על גב דסוחר שאינו מרויח הוי ממילא הפסד, מ"מ הלא במשך העת יודעו מזה, אבל ביותר משתות שיהיה הפסד מהקרן חששו אף לזמן מועט.

וכן אין לו לאדם להרויח בדברים שיש בהם חיי נפש כמו יינות שמנים וסלתות וכ"ש לחם ובשר וכיוצא בהם יותר משתות. במה דברים אמורים בסוחר שמוכר סחורתו הרבה ביחד בלא טורח, אבל חנוני המוכר מעט מעט שמין לו יציאותיו על החנות וגם שכר טרחתו ונוסף על זה ירויח שתות. במה דברים אמורים כשלא הוקר השער, אבל אם הוקר השער ימכור כפי היוקר אף שיש לו סחורה מזומנת משעת הזול. וכ"ז אינו אלא כשיש ביד ב"ד להכריח לכל המוכרים שבעיר למכור כן, אבל כשיש מוכרים שלא יצייתו לזה ואין יכולים להכריחם, אין מוכריחים גם את היחידים השומעים, דלמה יפסידום בחנם. וכתב הסמ"ע [סימן רל"א ס"ק ל"ו] דהמסחר מתחלק לג' חלקים, דבאוכל נפש משתכרים עד שתות ולא יותר, ושאינן בהם אוכל נפש כלל יוכלו להרויח אפילו בכפל, ובמכשירי אוכל נפש כמו תבלין וכדומה ירויחו אחד באחד ולא יותר.

דף צ' ע"ב

אין אוצרין פירות דברים שיש בהן חיי נפש, כגון יינות שמנים וסלתות, אבל תבלין כמון ופלפלין מותר; במה דברים אמורים בלוקח מן השוק, אבל במכנים משלו מותר וכו'.

אין אוצרין פירות שיש בהן חיי נפש בא"י ובכל מקום שרובו ישראל, שמתוך כך יתהוה יוקר, אך במקום שרובו גוים או שאינם מצייתים לבית דין אין לנו לאסור את הישראל לבד. במה דברים אמורים בלוקח מהשוק דאסור לקנות ולאצור, אבל לאצור מה שגדל בשדותיו מותר, וכן לאצור מה שצריך לביתו לאכול מותר אף לקנות מהשוק [רשב"ם]. ובשנת בצורת לא יאצור מהשוק יותר מכדי מה שצריך לביתו לשנה, דעל שנה בהכרח לקנות, אבל לא יותר, ובשנים כתקונן רשאי לאצור מה שצריך לביתו אף על כמה שנים. והכל לפי הזמן והענין.

דף צ"א ע"א

אין משתכרים בארץ ישראל בדברים שיש בהן חיי נפש.

אסור לעשות סחורה בא"י בדברים שיש בהם חיי נפש אלא זה מביא מגרנו ומוכר וזה מביא מגרנו ומוכר כדי שימכרו בזול, ובמקום שהשמן מרובה מותר להשתכר בשמן דמצוי הוא הרבה ואין דרכו להתייקר, והטעם דכל בעה"ב יכול להוציא לשוק את התבואה שגדלה בשדותיו וימכרנה, ולכן אם קונה חטים מבעה"ב ועושה מהם פת יכול להשתכר, דבעל התבואה אין רצונו לטוחנם ולאפותם [רשב"ם ד"ה אין משתכרין], וה"ה לקנות חטים ולטוחנם ולמכור קמה נראה ג"כ דמותר מטעם זה ובח"ל מותר אפילו במקום שרוב ישראל [סמ"ע] דבח"ל יש הרבה קרקע והרבה תבואות לא חששו שיתייקר מפני זה [ערוך השלחן]:

אין משתכרין פעמים בביצים וכו'.

כתב ערוך השלחן שהוא דוקא בזמנם שהיו מוכרים אותם לבתים, ובזמנינו שמביאים אותם לשוק ככל הסחורות דינם ככל אוכל נפש.

אותו היום שבאתה רות מתה אשתו של בועז.

כתב הבן יהוידע דנראה דיליף לה מדכתיב [רות ב' ג'] ויקר מקרה חלקת השדה לבועז, והיינו דידוע דהאשה מכוונת בשם שדה, ולזה אמר ויקר מקרה שבאה לכאן הוא חלקת השדה לבועז רוצה לומר השדה שהיא אשתו של בועז שנחלקה ונפרדה ממנו לבית עולמה. גם רמז בתיבת ויקר מקריה וי קר מקריה רוצה לומר וי שהיה לבועז במיתת אשתו קר מקריה של רות שבאה לחלקת השדה אשר לבועז, ונראה דאשתו של בועז נפטרה בערב שבועות, ויום טוב של שבועות שהוא יום אחד דוקא בארץ ישראל הוציאו מאבילות שבעה, והיא באה לשדה ביום אסרו חג:

לא זימן את מנוח וכו'.

כתב המהר"ל, בא ללמד כי האדם שיש לו ברכה בדבר מה אל יהיו קלים בעיניו שאר בני אדם שאינם במדרגת זאת, ואם מבזה שאר בני אדם הש"י נוטל ממנו הברכה, שאין זה ראוי בשביל הברכה שנתן הש"י אליו שיהיה מקיל באחרים, ואף אם הוא בעל ברכה מאד הש"י נוטלה ממנו. ודבר זה היה סבה, כי הסבה אצל בועז שמתחלה נתברך ברבוי בנים ועכשיו מתו כולם ולא נשאר אחד, דאם לא שהיה דבר זה הוא הגורם שיהיה לו קצת דעתו זחה עליו והיה בעיניו שאר בריות שאין להם ברכה זאת מפני שאין להם בנים קלים בעיניו, לא הגיע לו זה שמתו בניו.

והבן יהוידע כתב דודאי אין הכונה שהקפיד על דמי אכילה ושתייה שמנוח לא יוכל לפרוע לו, אלא חש לביוש שלו שמא יתבייש בקראו לו כי יאמר שהוא כודניתא עקרה כמה יפרע לו, ועם כל זה נענש כי מנוח לא ידע כונתו לטובה בעבור זאת אלא חשב בדרך אחרת וחלשה דעתו.

ובודאי גם המהר"ל מודה לסברא זו, דלא יעלה על הדעת דאדם גדול כבועז יקפיד על זה, אלא דהמהר"ל דייק לשון הגמרא כודניתא עקרה, דהוא לשון זלזול, דמדנקט בועז לשון זו משמע שזלזל בו מחמת זה.

ואפילו מי שיש לו זכות אבות וכו'.

ביאר המהר"ל, כי מעלת האבות מיוחדת ומעלת א"י מעלה מיוחדת, וכמש"ה וזכרתי בריתי אברהם וגומר והארץ אזכור, ולכך מי שיוצא מן הארץ אין עומדת לו זכות אבות, מאחר שהכתוב עושה זכות של ארץ דבר בפני עצמו, וגם הארץ נחשב כמו אב, כי האבות מולידים והארץ מגדלת בני אדם אשר בה, ולפיכך נחשב הארץ כמו אב, וזש"ה [ויקרא כ"ו] וזכרתי בריתי אברהם וגומר והארץ אזכור, כלל הארץ עם האבות שגם יש לה ענין האבות. ודבר זה מבואר במדרש [ויק"ר פל"ו] משל למלך שהיה לו שלשה בנים ושפחה אחת מגדלת, כל זמן ששאל בשלום בנים אמר שאלו בשלום המגדלת, ולכך אמר כאן אף אם יש לו זכות אבות אם חוטא בארץ אין מועיל זכות אבות, שג"כ הארץ נחשב כמו אב.

אמיה דשמשון צללפונית.

כתב הבן יהוידע, מה שהוצרכו לפרש זאת מפני המינין, י"ל מפני כי אמו נגלה לה המלאך כמה פעמים, ודבר עמה, ונחשבת אצל האפקורסים בכלל נשים נביאות, כי חושבין דבור המלאך עמה בכלל נבואה, וכיון דחושבין אותה לנביאה, הם שואלין על שמה לידע אותה, וקשה לומר להם שלא נדע שמה:

אוי לספינה שאבד קברניטא.

כתב המהר"ל, מדמה העולם הזה כמו הים שהוא הולך וסוער תמיד מן המאורעות שהם מתחדשים בעולם אשר הוא כמו הספינה שגלי הים הם הולכים וסוערים, וצריך מנהיג לזה שלא תטבע, וכך צריך העולם למנהיג, והיה אברהם כמו מנהיג הספינה מגין על כל העולם, כי בשביל אברהם נברא העולם, וכמו שאמרו ז"ל בהבראם בשביל אברהם נברא העולם, ומאחר שבשבילו נברא העולם כולו כל שכן שהיה מנהיג את העולם שלא היה יוצא מן הסדר.

דף צ"א ע"ב

והמתנשא לכל לראש וגו' אפילו ריש גרגותא כו'.

לכאורה הוא יותר רבותא שהקב"ה ממליך מלכים ולו המלוכה, וכתב המהרש"א שהרבותא היא לענין

ההשגחה, דמשגיח הש"י אף בשפלים, ולא כמאמרי הרשעים עזב ה' את הארץ מתוך שפלותם. גם השמיענו בזה מוסר דמשמיא מוקמי להו, וכל ראש וראש באומנות צריך להשגיח על אנשי כתתו להדריכם דרך ישרה ולהוכיחם לשם שמים, וע"ז רמז הכתוב אתם נצבים היום כלכם ראשיכם וגו' עד שואב מימך דהיינו ריש גרגותא, וק"ל:

שהיה להן לבקש רחמים על דורן כו' שנאמר בזעקך יצילוך קבוציך כו'.

כתב המהרש"א, לפי הענין נראה לפרש בזעקך על צרת הקבוץ והרבים, כי הרבים נקראים קבוץ בכל מקום, יצילוך מן השמים, על דרך שאמרו המבקש רחמים על חבירו הוא נענה תחלה, וק"ל:

נהירנא כד הוה בצע ינוקא חרובא והוי נגיד כו' וכד הוה נטיל עורבא כו'.

כתב הבן יהודע נ"ל דזה היה לסימן טוב, לרמוז להם מן השמים דהשפע הרב הזה בא להם מכח מעשיהם הטובים, אשר מתיחסין לידים. ומ"ש בצע ינוקא, אורחא דמלתא נקיט, כי הגדול לא ישבר החרוב בידו, כיון שיודע שהוא מלא דבש ויתלכלכו ידיו. ומה שהיה נגיד חוטא דמשחא מריש שורא עד לארעא, נ"ל שזה סימן שהיו צדיקים גמורים, אשר מקימים התורה מן אל"ף ועד תי"ו, ועוד נעשה רמז בזה הטוב הנמשך על החומה לרמוז שהם נזהרים גם במצות שהם גדר וסייג. ומ"ש דמודי להון נפל בידיהון, היינו כמו שהיה לאחאב עם בן הדד מלך ארם במלכים א' סימן ד', והוא הדבר הזה ממש, ומ"ש דמתרחיץ עליהון דיליה דילהון, הוא כאשר היה לחזקיהו המלך ע"ה עם שרי מלך בבל במלכים ב' סימן י"ט, והוא הדבר הזה ממש כי היתה כונתו שהראה להם הכל כדי לחזק השלום ואהבה בינם לבינו:

והמהרש"א כתב דמה שאמר אני זוכר, היינו שהיה בן בדורות הראשונים וקרוב לזמן הבית, וכדאמרינן סוף סוטה מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה כו' וניטל שומן הפירות, ובגמרא שם אמר רבא וכל יום ויום קללתו מרובה משל חבירו, וכן הא דאמר נהירנא כד הוה מטיילין טליא כו' ולא הוה חטאן כו', ר"ל שנתקלקלו הדורות מימי החורבן מיום ליום, וכדאמרינן אכשר דרי בתמיה. וקאמר כבר ט"ז וכבר י"ז, אבל בני י"ח כבר הגיעו לזמן נשואין כמו ששינונו בן י"ח לחופה, וק"ל:

ויש להוסיף ביאור על מה שכתב רבינו המהרש"א, על פי מה דאיתא בירושלמי [פאה ל"ג ע"א], דלמא רבי אבהו ורבי יוסי בן חנינא ור"ש בן לקיש עברו על כרם דורון, אפיק לון אריסא חדא פרסיקא [הוציא להם האריס אפרסק אחד] אכלון אינון וחמריהון ואייתרן [אכלו הם וחמוריהם והותירו] ושערונא כהדין לפיסא דכפר חנניא [ושיערו את גדלו

כאילפס שהיו עושים בכפר חנניא] מחזיק סאה של עדשים. בתר יומין עברון תמן אפיק לון תרי תלת לגו ידא [לאחר ימים עברו שם והוציא להם שנים שלש ביד אחת] אמרו ליה מן ההוא אילנא אנן בעיין [אמרו לו אנו רוצים מהאילן ההוא שהביא להם בפעם הקודמת שהיה הפירות גדולים] אמר לון מיניה אינון [אמר להם ממנו הם פירות אלון] וקרון עלוי ארץ פרי למלחה מרעת יושבי בה. אמר רבי חנינא, כד סלקת להכא [כשעליתי לארץ ישראל] נסיבת איזורי ואיזוריה דברי ואיזוריה דחמרי מקפא בירתא דחרובתיה דארעא דישראל ולא מטין [לקחתי את האזור שלי ושל בני ושל החמר שלי, והקפתי בו את הגזע של חרוב של ארץ ישראל ולא הקיפתי]. קצת חד חרוב ונגד מלא ידוי דובשא [קצצתי חרוב אחד והתמלאה כף ידי דבש] אמר רבי יוחנן יפה סיפסוף שאכלנו בילדותינו מפרסקים שאכלנו בזקנותנו, דביזמוי אישתני עלמא [שבימיו השתנה העולם].

כי יש לדעת, שאף על פי שאמרו חז"ל כי אין לך יום שקללתו מרובה מחבירו, עם זאת יש זמנים שהעולם יורד בבת אחת כמה דרגות, עד הזמן שעליו נאמר [ישעיה נ"ב ב'] התנערי מעפר קומי שבי ירושלם התפתחי מוסרי צוארך שביה בת ציון, דהא בהא תליא, הקללה תלויה בירידת השכינה ונפילתה בעמקי הגלות, וממילא נמנע השפע מן העולם, וכשהשכינה יוצאת מן הגלות וקמה מן העפר, ממילא מתרבה השפע בעולם. והנה יש זמנים, כגון חורבן הבית, שהנפילה היא גדולה מאוד, וממילא גם העולם משתנה שינויים גדולים לרעה, וזה מה שאומר הירושלמי שבימי רבי יוחנן השתנה העולם, והוא הענין הזה, דרבי יוחנן היה הדור הראשון של האמוראים, ובזמנו התחילה תקופה חדשה וירידה חדשה, כמו שאמרה הגמרא [שבת ק"ב ע"ב] אמר רבי זירא אמר רבא בר זימנא אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר אלא כשאר חמורים.

דמודה להון נפיל בידיהון ודמתרחץ עליהון כו'.

כתב המהרש"א, ביאורו, דמודה להון, דמחניף להם, כדאמרינן בפרק אלו נאמרינן כל המחניף לרשע סופו נופל בידו שנאמר ויאמר ירמיהו לחנניה וגו', ודמתרחיץ עליהון, שהוא מובטח שיש לו שלום עמהם וע"י זה מראה עצמו בבגדי תפארת ובנינים חשובים, דיליה דלהון, שהם מקנאין בו ונוטלין ממנו ממונו.

והמהר"ל ביאר הענין בעומק, דמודה להון וכו', פי' כי זהו ענין ההפכים, כי ישראל וגוי הפכים הם, ומפני שהם הפכים אם ההיפך מוסר עצמו להפך שכנגדו הוא נאבד ונמסר בידו לגמרי ולפיכך אמר מי שמודה להם כמו זה נמסר בידם ודמתרחיץ עליהם נחשב שלהם לגמרי וכל זה מפני שמוסר שמצד עצמו לדבר שהוא הפך אליו לכך ההיפך גובר עליו.

כתיב מחלון וכליון וכתוב יואש ושרף כו'. יואש שנתייאשו מן הגאולה.

כתב המהרש"א, דאף שגם אלימלך היה שם, מכל מקום אביהם לא היה בכלל זה, כי הם אחרי מות אביהם נתיישבו שם כמ"ש שנשאו להם נשים מואביות וישבו שם כעשר שנים שנתייאשו מן הגאולה.

מחלון שעשו גופן חולין.

פירש רשב"ם דחוץ לארץ ארץ טמאה היא. והקשה המהרש"א דא"כ יהיה אביהם גם כן בכלל. וכתב דיותר נראה לפרש שעשו גופן חולין במה שנשאו להם נשים מואביות נכריות אחרי מות אביהם, שעדיין אף רות לא נתגיירה עד שהלכה לא"י עם נעמי, גם על זה אמר שנתחייבו כלייה כמ"ש ולא תתחתן בם וגו' כי יסיר את בנך וגו' והשמידך מהר וק"ל:

מ"ד ויוקים ואנשי כוזיבא כו' ויוקים זה יהושע כו'.

צריך להבין מה ענין זה לזה. וכתב המהרש"א ד"ל שסיפר כל הני שדבקו בשכינה, והיפך מחלון וכליון, שהיה להם ממי ללמוד ולא למדו, שהרי יהושע הקים השבועה אף לאותן שכזבו בו, והיינו משום שבאו לידבק בשכינה, והם עשו היפך זה, שעברו על שבועת הר סיני ועברו על התורה לידבק בע"ז ונשאו להם נשים נכריות, כמ"ש אשר בעלו למואב, אמר מואב במקום מואבית, להורות כי בגיותן נשאו אותן, שאז המואבית כמואבי לאיסור. ומזה סיפר ג"כ וישבי להם, זו רות ששבה לידבק באלהי ישראל, היפך שעשו הם, ועי"ז זכתה שכבר עתיק יומיא אמרן שתי בנותיך הנמצאות, שהוא רמז על מלכות בית דוד שבא מב' הבנות רות ממואב ונעמה מעמון, כדכתיב מצאתי דוד עבדי וגו' היכן מצאתיו בסדום, וקראם מציאה לפי שהיו קרובים להאבד עם אנשי סדום או ע"ש שבאו לאבדם מתוך הקהל והקב"ה מצא אותם להתירם בקהל מדכתיב עמוני ולא עמונית כו'. גם נסמך לזה ענין בני יונדב בן רכב שהם מבני יתרו ובאו לידבק בשכינה וגם במותר נאסר להם דהיינו שתיית יין ושיבת בתים, דהיינו שנצרו שבועת אביהם, והיא תוכחה לעובר על מצות ה' כמ"ש בירמיה כה אמר ה' וגו' הלא תקחו מוסר לשמוע אל דברי וגו' הוקם את דברי יהונדב וגו' וכל הענין שם, ואמרו במכילתא גדול הברית שנאמר ביהונדב מהברית שנאמר בדוד על תנאי אם ישמרו בניך בריתי וגו' ועם יהונדב לא נכרת על תנאי שנאמר לא יכרת איש וגו' עומד לפני כל הימים:

ויוקים ואנשי כוזיבא כוזיבא וכו'.

וכתב המהר"ל, יש לתמוה מאד כי הכתוב הזה מדבר בבני שלה ואלו יהושע לאו מבני שלה, וכן אנשי כוזיבא והם הכנענים שכזבו ביהושע, מה ענין להם לשלה בן יהודה. וכתב לפרש כי הכתוב מרמז כאן על מלכות בית

דוד שבא בסבת מחלון וכליון שנשאו נשים מואביות ונתגלגל שרות נשאת לבועז, וכאשר בא לרמז על מלכות בית דוד מרמז ג"כ הארץ שהוא מולך עליה, וזה במה שאמר ויוקים יהושיע שהקים שבועה לכנענים, וכאשר מרמז על כבוש הארץ שהיה שם מלכות דוד מרמז הכתוב שלא יהיה מלכותו על הארץ בשלימות, וזה מרמז במה שנשאו הכנענים בארץ ולא היו בטלים מן הארץ, ולפיכך אמר ואנשי כוזיבא שכזבו בימי יהושע. וכן מרמז לך על בני יונדב בן רכב ששמרו שבועת אביהם שנשבעו שלא ישתו יין מפני שהיו יודעים שהיה חורבן, ולפיכך לא שתו יין.

וכתב עוד המהר"ל כי יש לדעת כי ראוי שיהיה יוצא מלכות בית דוד מן שלה בן יהודה, ולפיכך אמר יהודה שבי אלמנה בית אביך עד כי יגדל שלה, רק שהקדימו יהודה, ומפני שהיה ראוי לדבר זה היו יוצאים בנים מן שלה שהם מורים על מלכות בית דוד, ולכך אמר ויוקים זה יהושע, דאף על גב דיהושע לאו מיהודה, מ"מ מסייע למלכות בית דוד אשר מלכו על הארץ לכבוש את הארץ לפניהם, וכך היה מורה שלא יהיה המלכות בשלימות כאשר נשאו שם הכנענים, וגם היה מרמז חורבן הארץ, והכל בבני שלה מטעם אשר אמרנו.

ואמר יושבי נטעים זה שלמה כו'.

כתב המהרש"א, זכר גם זה על שזכתה רות בזה למלכות שלמה, ודימה ליה לנטיעה על שם שנתמנה שלמה למלך בילדותו, שלא היו לו אז רק י"ב שנים, ונטיעה בכל מקום נאמר על אילן ילדה, כמו עשר נטיעות לבית סאה וגו' אילנות.

והבן יהוידע כתב גם כן כנ"ל דמפני שמלך קטן בן י"ב שנה, לכך אמר דומה לנטיעה, שהוא אילן קטן בכמות. גם אמר דומה לנטיעה במלכותו, כי דרך נטיעה לעקור אותה ממקומה, וליטוע אותה במקום אחר כדי שתוציא פירות, וכן היה לשלמה, שהיה מלך והדיוט ומלך, כי באמצע כשטרדו אשמדאי הרי נעקר ממלכותו, ואח"כ חזר למלכותו, והוה ליה שתילה חדשה:

לאמה של מלכות.

ביאר המהר"ל דאין לפרש לאם המלך ממש, וכי יש לעשות כסא לאמו, דמה ענין האם לכאן, אבל ר"ל לאמה של מלכות, כי מאחר שכל המלכות יצא ממנה שם לה כסא. והכתוב בא להודיע כי מלכות שלמה היתה בשלימות, כי עם כסא המלך היה כסא לאמה של מלכות, כי האם הוא עיקר המלכות במלכות בית דוד, וכמו שאמר ג"כ לפני זה והדברים עתיקים כי עתיק יומין אמרה, כי כך גזר וסידר הש"י במלכות דוד שיהיה יוצא ע"י נשים מיוחדות כמו שהיו בנות לוט ורות המואבית, וכמו שמוכיח הכתוב שאמר הנמצאות, כמו שכאשר

צריך לשלם להמוכר דכל שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה בין כשבא להוציא ובין כשבא להחזיק מה שבידו.

המוכר עבד או שפחה אין הלוקח יכול להחזירו מפני מומין כשנמצא בו אם מומין אלו אין מבטלין אותו ממלאכתו, והוא הנקרא בלשון הגמרא סמפון, דאם סמפון זה הוא בגלוי מסתמא ראהו כבר, דעבד בודקין הרבה, ואם אינו בגלוי כמו שומא או יבלת בבשרו או נשיכת כלב בבשרו או ריח הפה והחוטם וכיוצא בהם, הואיל שאינו מבטלו ממלאכתו מה איכפת ליה, שאין העבדים אלא למלאכה. אבל אם נמצא בו שחין רע או חולי המתיש כחו או שהיה נכפה או משועמם בלא דעת גמורה הרי זה מום, שדברים כאלו מבטלים אותו ממלאכתו. וכן אם נמצא בו צרעת וכיוצא בו מהדברים המגואלים הרי זה מום מפני שנפשו של אדם קצה בהם ונמצא שלא יוכל לשמשו באכילה ושתייה שלא יהיה ביכלתו לסבול וכן כל כיו"ב. וכן אם נמצא שהוא ליסטים מזויין הרי זה מום מפני שהמלכות יתפשוהו, וכן אם נמצא שהוא מוכתב למלאכה הרי זה מום, מפני שהמלכות תופסת אותו למלאכה בכל עת שירצו. אבל כשנמצא גנב או חוטף או גונב נפשות או בורח תדיר או זולל וסובא וכיוצא בזה אין זה מום שיכול לבטל המקח, מפני שכל העבדים בחזקת שיש בהם כל הרעות האלו אלא אם כן פירש שלא ימצאו בו ממדות הרעות האלו. וי"א דגונב נפשות הוה מום כמו מוכתב למלכות, ואם נמצא משחק בקוביא אין זה מום דכל העבדים בחזקת כן אלא אם כן פירש להדיא.

המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן ואסור לקיימו מפני שהוא מזיק, אם אין להוכיח אם קנאו להרישה או לשחיטה, כגון שהלוקח הוא אדם שקונה לזה ולזה, וגם אין הוכחה בדמי המקח כגון שבשר ביוקר ודמי שור לשחיטה הוי כדמי שור להרישה, אין הלוקח יכול לומר להרישה לקחתיו והוי מקח טעות, דהמוכר יכול לומר לשחיטה מכרתיו, ואף על פי שרוב בני אדם קונים להרישה אין הולכין בממון אחר הרוב להוציא מן המוחזק, ולכן אם המעות עדיין ביד הלוקח, לא מבעיא אם רובם קונים להרישה דהוי מקח טעות, אלא אפילו כי הדדי נינהו המוציא מחבירו עליו הראיה.

המוכר לחבירו זרעוני גינה שאין עצמן של זרעונים נאכלים אלא לזריעה הם זרען ולא צמחו חייב המוכר באחריותו ומחזיר לו הדמים שלקח ממנו מפני שסתמן לזריעה, ואין לו לומר היה לך לאכלן ולא לזרען, ואף שגם הוא לא ידע ולא פשע בזה מ"מ ההפסד שלו כמו שנתבאר, ואף שנאבדו בארץ פטור הלוקח כיון שלא שינה מדרך העולם. ודוקא שאין לתלות בשינוי האויר, שלא נשתנה הזמן, ולכן תלינן ברוע הזרעים, אבל אם לקתה הארץ בברד וכיוצא בו איזה שינוי בהאויר אינו חייב באחריותן דשמא מחמת השינוי לא צמחו.

אדם מוציא את אשר הוא מבקש, ולכך שם שלמה כסא לאם המלך אמה של מלכות אשר היתה מיוחדת לה, ולכך לא מתה רות עד שראתה שלמה יושב על כסא מלכותו, כי שלמה היה מלכות דוד בשלימות ולכך נקרא שלמה, ולא מתה רות שהיתה סיבה למלכות בית דוד עד שהיתה המלכות בשלימות, ולכך שם כסא לאם המלך, וזהו שלימות המלכות שהיה נקרא בשם שלמה. וישם כסא לאם המלך, אר"ל לאמה של מלכות.

והבן יהודע כתב די"ל דקראה אמה של מלכות אף על פי שלא היה בנה מלך ולא בן בנה, דטעם שנתקיימה המלכות בדוד המלך ע"ה ולא נתקיימה בשאול המלך ע"ה, אמרו רז"ל מפני ששאול לא היה בו דופי מצד היחוס, הן מצד האב, הן מצד האם, מה שאין כן דוד המלך ע"ה דאתי מרות המואביה, ואין ממנין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחורו כדי שלא תזוח דעתו עליו, נמצא מלכות בית דוד נתקיימה ונתחזקה מכח רות, לכך קרי לה אמה של מלכות כי ממנה נולד קיום המלכות:

מלמד שכל המיושן מחבירו יפה מחבירו.

כתב הבן יהודע, הנה הדברים שדרכם לישנן הם חיטים ויין, וכמ"ש רשב"ם ז"ל, ובזה יובן הטעם שנמשלה התורה לחיטה וליין, כי כן הוא דרכה של תורה, כל דברי תורה המיושנין עדיפי טפי, מה שאין כן הפלוסופייא כל המיושן זרוק לאשפות, כי כל דור מתחכם לבטל דברי דור שלפניו, והוא כבנין פתום ורעמסס, ולכן דימו התורה ללחם ויין:

דף צ"ב ע"א - צ"ג ע"ב

המוכר פירות

המוכר פירות לחברו זרען ולא צמחו, ואפילו זרע פשתן אינו חייב באחריותן; ר"ש בן גמליאל אומר זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן.

כללא דמילתא של סוגיין ופרטי ההלכות המבוארות המשנה ובגמרא, דהמוכר לחבירו קרקע או עבד ובהמה ומטלטלין ונמצא מום בהמקח ואין המום בגלוי שבהכרח שראהו הלוקח ומסתמא לא ידע בו הלוקח מחזירו אפילו לאחר זמן ארוך ולא דמי לאונאה במקח דמום הוי מקח טעות.

המום מבטל המקח אפילו מום שהמוכר בעצמו לא ידע ממנו אם רק נתבררה שבעוד המקח היה ברשות המוכר נתהוה מום זה בטל המקח ונוטלה בחזרה ומחזיר הדמים ללוקח, אבל בדבר שיש ספק באיזה מקום נולד המום על הלוקח להביא ראיה שהמום היה ברשות המוכר, ואם לא הביא ראיה ההפסד שלו, ואפילו לא נתן מעות עדיין

ואם מכר לו זרעים הנאכלים, לא מיבעיא חיטין ושעורים שרובן לאכילה דאינו חייב באחריותן כשזרען ולא צמחו, דהיה לו לאכלם, אלא אפילו מכר לו זרע פשתן שרוב בני אדם קונין לזריעה, מ"מ כיון שיש שאוכלין אותה אינו חייב באחריות הזריעה, דאין הולבין בממון אחר הרוב כשהנתבע מוחזק, ולכן אם הלוקח לא נתן מעות עדיין י"א דיכול הלוקח לומר לזריעה קניתי כיון שהוא מוחזק ורובן קונין לזריעה.

כל מקום דהוי מקח טעות וצריך המוכר להחזיר לו הדמים אם יש לו מעות צריך ליתן לו דוקא מעות, דדינו כבעל חוב, ואם אין לו מעות נותן לו שוה כסף מטלטלין, ואם אין לו מטלטלין נותן לו קרקע, ודלא כיש מי שאומר דיכול ליתן לו קרקע אף כשיש לו מעות. וגם אין ביכולתו לומר להלוקח הרי המקח לפניך טרח ומכור אותו, דאין הטירחא מוטלת עליו, וכשמשלם בקרקע מקבל עליו קבלה שאין לו מעות ומטלטלין [נמק"י]. וכשאין לו כלום בהכרח שהלוקח יעכב את המקח בעד דמיו ואין הלוקח יכול לכופו שימכור לאחר ולשלם לו במעות, אמנם מה שיחסר להמעות שנתן הלוקח פשיטא שנשאר חוב על המוכר:

דף צ"ג ע"ב

מנהג גדול היה בירושלים מפה פרוסה וכו'.

כתב הבן יהודע, קשה, בשלמא חלוקה של מוסר סעודה לחבירו קרי ליה מנהג גדול, מפני שהוא אפוקי ממונא היפך הדין, דאין שורת הדין מחייבתו ממון בכהאי גונא, ובפרט שהוא עשה לו עסק זה בחינם, אך גדול כח המנהג שנהגו בכך, אבל חלוקה של מפה פרוסה, אמאי קרי לה מנהג גדול יאמר מנהג בסתם. ודוחק לומר איידי דנקיט גדול בראשנה נקיט באחרונה. ונ"ל דקרי ליה מנהג גדול, מפני שעשו אותו באופן מהופך, על דרך סגי נהור, דמפה פרוסה שהיא כמו גדר בפני האורחין, אדרבה נכנסין, ובסילוק המפה דהפתח פתוח צריכין להיות נמנעין מליכנס. ונראה דרמז גדול רמזו לאורח באופן זה, דאף על פי שתראה חבירך פותח ביתו לפניך אתה הוקר רגלך מבית רעיך, ולהכי קרי ליה מנהג גדול, מפני כי מלבד פשוטו יש בו רמז נאה על דבר אחר:

דף צ"ג ע"ב

המוכר פירות לחבירו הרי זה מקבל עליו רובע טנופת לסאה; תאנים מקבל עליו עשר מתולעות למאה; מרתף של יין מקבל עליו עשר קוססות למאה; קנקנים בשרון מקבל עליו עשר פיטסות למאה.

ובגמרא מבואר שאף מקבל עליו עפרורית, דא"א שלא יתערב איזה צרור או קצת עפר [ב"י]. ואם נמצא בהם

יתר על השיעורים האלו אף כל שהוא ינפה הכל ויתן לו מנופים וברורים בלי שום פסולת דקנסין ליה משום דחשדינן ליה שעירב הפסולת בידים [טור] ולכן י"א דאם ידוע שהמוכר לא עירבן צריך לקבל אלו השיעורים והמותר ינכה לו אפילו כשודאי לא עירבן, וי"א עוד דבידוע שלא עירבן צריך הלוקח לקבל עליו הכל כיון שלא א"ל חטים יפות אני מוכר לך והוא לא עירבן אין המוכר חייב בזה, וכשידוע שעירבן אפילו פחות מזה השיעור א"צ הלוקח לקבל [ש"ס] ויש מפרשים דשיעורי חז"ל הוא כשמוכר לו פירות סתם או שאמר פירות יפות אלו, אבל אם אמר פירות אלו ולא אמר יפות צריך לקבלן כמו שהן, ובלבד שיהא כיוצא בהן נמכרין בשוק לאכילה [ש"ס], ובלבד שלא עירב בידים, דמה שעירב בידיו הוא גזל גמור אף שעשה קודם שמכר [ערוך השלחן]. ואם אמר פירות יפות ולא אמר אלו נותן לו פירות שכולן יפות בלא פסולת כלל.

ולצורות ועפרורית אין שיעור כמה שיקבל ואינו מקבל אלא מעט מזער כדרך התבואות, ולפיכך אמרו הבורר צרור מתוך גרנו של חבירו נותן לו דמי חטים כשיעור הצרורות, שאילו הניחם היה מוכרם במדת החטים, ואם תאמר יחזירם להחטים, הרי אמרו דאסור לערב בידים אף כל שהוא אפילו פסולת וכ"ש צרורות ועפר, ונמצא שהזיק את בעל התבואה וחייב מדינא דגרמי.

כל מה שנתבאר בפסולת ועפר וצרורות וכו' אין כל הדברים אלו אמורים אלא במקום שאין שם מנהג, אבל במקום שיש להם מנהג ידוע הכל כמנהג המדינה דיש מקומות שנהגו שיהיו כל הפירות מנוקים וברורים ושהקונה יין או שמן סתם יהיו היינות והשמנים צלולים ולא ימכרו השמרים עם היין כלל ויש מקומות שנהגו שאפילו היה בהם מחצה שמרים או שהיה בתבואה ובפירות עפר או תבן או מין אחר ימכרו כמות שהם. ואם התנו ביניהם איזה תנאי יעשו כפי תנאם.

דף צ"ה ע"א

לעולם דא"ל מרתף של יין סתם וכו'.

מסקנת הגמרא דיש בזה כמה דרגות, דהאומר לחבירו מרתף של יין אני מוכר לך למקפה, והוא שיהיה להטעים המאכלים וליתן לתוך התבשילים, דהיינו יין טוב ומתקיים הרבה, כי בתבשילים נותנים מעט מעט, לפיכך נותן לו יין שכולו יפה וראוי להתקיים. אבל אם אמר מרתף של יין אני מוכר לך סתם ולא אמר למקפה, א"צ להיות כולו יפה, אלא כסתם יין, שנמצא בין מאה חביות עשר קוססות, דהיינו שהיין אינו טוב כ"כ שהתחיל קצת להשתנות, דהכי קים להו לחז"ל דבסתם יין יש אחד מעשרה שמתחיל להתקלקל קצת, אבל השאר צריך להיות יין טוב שיהא ראוי למקפה. ואם א"ל מרתף זה

של יין אני מוכר לך, נותן לו יין הנמכר בחנות, שהתחיל קצת להחמיץ, דכיון דאמר זה משמע יין זה כמו שהוא. ומ"מ אם אינו ראוי להמכר אפילו בחנות אין שם יין עליו כלל ומכרו בטל. ואם א"ל מרתף זה של יין אני מוכר לך למקפה דינו כמוכר יין סתם שכל היין יהיה טוב ועשר קוססות, דכיון דאמר זה דמגרע כח היין ואמר למקפה דמיפה כח היין ממילא דינו כ"יין סתם. ואם אמר מרתף זה אני מוכר לך ולא הזכיר יין כלל, אפילו כולו חומץ הגיעו. ואם אמר מרתף זה אני מוכר לך למקפה דינו כסתם יין, דכיון דהזכיר מקפה יין טוב קאמר, ובמה שאמר זה מקבל עשר קוססות למאה. וה"ה אם א"ל הלוקח שלוקחו לשתותו מעט מעט הוה כא"ל למקפה.

ואף על גב דבהרבה חביות כשמוכר לו סתם יין מקבל עליו עשר קוססות, אבל כשמוכר לו חבית אחת, אף על פי שא"ל חבית של יין ולא א"ל למקפה, מ"מ נותן לו יין שכולו יפה וראוי לתבשיל, דא"א להיות בחבית חלק עשירי רע ובהכרח שיהיה כולו טוב. אבל אם א"ל חבית זה של יין אני מוכר לך, נותן לו יין הנמכר בחנות כבחביות הרבה, וכן בחבית זה ולא אמר של יין, אפילו כולו חומץ הגיעו:

ולקמן [צ"ח ע"ב] מבואר כי יש דרגה נוספת בזה, כשאומר לחבירו יין מבושל או מבושם אני מוכר לך ויבואר אי"ה שם.